

Kerkeboslaan 5, woonhuis

Adres	Kerkeboslaan 5
Postcode	2243 CM
Kadastraal nummer	F 6972
Naam	De Meerstee
Beschermd gezicht	Ja
Aantal onderdelen behorend tot het beschermd monument	3
Benoeming onderdelen complex	Woonhuis; twee paar hekpijlers
Oorspronkelijke functie	Wonen; erfbegrenzing
Datering/Bouwjaar	1930

Omvang bescherming

De bescherming betreft het WOONHUIS met aangebouwde garage, serre en terras en vier HEKPIJLERS met draaihekken.

Het interieur maakt onderdeel uit van de bescherming voor wat betreft de oorspronkelijke indeling en detaillering.

Inleiding

Dit landhuis in Engelse landhuisstijl werd in 1930 gebouwd voor S. van Klaveren naar ontwerp van H.W. van Lindonk. Van Klaveren liet op verschillende manieren het klaverblad in details terugkeren, zoals vier klavers in het diefijzer van de voordeur. In 1968 verkocht de familie Van Klaveren het huis aan de familie Hordijk. Willem Jan Hordijk (1918-2005) was een Haagse uitgever van huis-aan-huisbladen die aan de wieg stond van zeezender radio Veronica (1960) en de commerciële televisie. Hij wilde vanaf zee TV-uitzendingen met reclame (toen verboden op de Nederlandse televisie) gaan verzorgen en richtte hiervoor in 1963 de NV Reclame Exploitatie Maatschappij (REM) op. De benodigde financiering kwam van grote namen, onder wie hoofdrolspeler Cornelis Verolme, scheepsbouwer. In 1964 werden vanaf het zogeheten REM-eiland, een platform voor de kust van Noordwijk aan Zee, televisie- en radiouitzendingen verzorgd als TV Noordzee, maar de Nederlandse marine maakte daaraan al na vier maanden een eind. Het huis werd een centraal ontmoetingspunt voor Nederlandse artiesten en de garage werd verbouwd tot studio.

Het huis vormde in 1970 de uitvalsbasis voor de onderhandelingen met de Zuid-Molukse bezetters van de Indonesische ambassadeurswoning. Deze woning, die tegenover het huis gesitueerd is,

Redengevende beschrijving gemeentelijk monument

werd op 31 augustus 1970 bezet waarbij de aanwezigen gegijzeld werden. Onder meer aan Joseph Luns en burgemeester Geertsema werd gastvrijheid verleend.

Het huis is zeer gaaf bewaard gebleven; in 1969 is een vrijstaande garage op het erf toegevoegd, waarbij het uiterlijk van de bestaande aangebouwde garage, die als studio in gebruik werd genomen, nauwelijks gewijzigd is. Voorts zijn er geen noemenswaardige wijzigingen geweest. Het behoud van de stalen ramen is uitzonderlijk te noemen.

Het aangebouwde terras is typerend voor de bouwtijd. In het Interbellum werd veel aandacht besteed aan de overgang van het huis naar de tuin, waarbij geleidelijk van binnen, naar semi-binnen (erkers, veranda's), naar een stenig buiten (terras, stoep) en vervolgens (via trappen, die in dit geval vervangen zijn door hellingbanen) naar de tuin overgegaan werd. Het 'buiten-binnen-zijn' komt niet alleen tot uitdrukking in het terras en de loggia op de verdieping, maar ook in de aangebouwde serre in de vorm van een tuinkas. Deze 'kas' vormt in deze een uitzonderlijk onderdeel, omdat dit uniek is voor Wassenaar, en ook daarbuiten.

De architectonische relatie tussen binnen en buiten is belangrijk voor het ontwerp van het huis en zijn directe omgeving en daarom behoren deze onderdelen ook tot de beschermde onderdelen.

Over de architect

Hermanus (Herman) Willem van Lindonk (1893-1984) studeerde aan de Academie voor Beeldende Kunsten en Technische Wetenschappen in Rotterdam, waar architect Kromhout één van zijn leermeesters was. Aansluitend volgde hij als toehoorder colleges aan de Technische Hogeschool in Delft. Hoogleraar Visser attendeerde hem op de mogelijkheden die de groeiende gemeente Wassenaar hem als architect te bieden had. Het was de periode waarin een groot aantal buitenplaatsen verkaveld werden ten behoeve van villabouw. Na zijn huwelijk in 1920 vestigde Van Lindonk zich in Wassenaar, waar hij talloze villa's, landhuizen en woningen zou ontwerpen. Hij woonde op de Lange Kerkdam; eerst op nummer 59 en later op nummer 64. Beide huizen noemde hij Sonnehuys. Zijn bouwwerken onderscheidden zich vooral door hun zorgvuldige metselwerk van donkerroodbruine baksteen met terughoudende versieringen, de met riet of leien gedekte kappen en de prominente schoorstenen, die verwijzen naar de Engelse cottagestijl.

Van Lindonk drukte zijn stempel op het villapark De Paauw, waar hij tientallen huisnummers op zijn naam heeft. Dit gebied, oorspronkelijk behorend bij de buitenplaats De Paauw, werd vanaf 1925 ontwikkeld. In de wijk staan vele fraaie voorbeelden van Van Lindonks oeuvre (zie hieronder 'Over De Paauw').

Ook heeft Van Lindonk een omvangrijk oeuvre in Nieuw Wassenaar achtergelaten. Hier golden eveneens strikte regels voor het uiterlijk en de positionering van de bebouwing. Van Lindonk ontwierp er verschillende villa's en landhuizen, onder andere aan Kerkeboslaan 4 (ca. 1930) en 5 (1930), Teylingerhorstlaan 6 (1933) en Bremhorstlaan 21 (1934), en ook enkele dubbele woonhuizen zoals Teylingerhorstlaan 1-17 en 23-25 uit 1931-1933.

Van Lindonk heeft tevens in andere wijken gebouwd, zoals de landhuizen Hertelaan 1 (1928) en Jagerslaan zuid 2a (1938) en andere typen gebouwen ontworpen, zoals de christelijke school aan de Herenweg (1924).

Na de Tweede Wereldoorlog bouwde hij voort in Wassenaar, waaronder Bremhorstlaan 7 uit 1955. Van Lindonk bleef tot aan zijn pensionering actief in Wassenaar en de directe omgeving en ontwierp in 1960 nog Lindelaan 1 in Oud Wassenaar.

Over Nieuw Wassenaar

In de jaren twintig van de 20ste eeuw kwam een nieuwe woonwijk tot stand, die Nieuw Wassenaar genoemd werd en ook wel bekend staat als Wassenaar zuid. De wijk wordt begrensd door de Van der Oudermeulenlaan/Stoepalaan-Wittenburgerlaan-Zijdeweg-Rijksstraatweg. De buurt kent een aantal rechte, noord-zuid gerichte wegen, waaronder de Bloemcamplaan/Groot Hoefijzerlaan en min of meer oost-west gerichte slingerende lanen, zoals de Kerkeboslaan, Bremhorstlaan en Teylingerhorstlaan. De eerste laan refereert naar het aldaar gelegen bos dat in bezit was van de Hervormde Kerk te Wassenaar. De laatste laan refereert naar de afgebroken boerderij

Teylingerhorst, die in de 15de eeuw in bezit was van Lucas van Teylingen, auditeur van de Rekenkamer. Deze hoeve was naamgever voor de gelijknamige buitenplaats Teylingerhorst, waarvan de Teylingerhorstlaan de oprijlaan was. Huize Teylingerhorst werd in de Tweede Wereldoorlog zwaar beschadigd en vervolgens afgebroken. Ook de naam Bloemcamp verwijst naar een voormalige buitenplaats.

In 1924 het wegenplan voor Nieuw Wassenaar ingediend en strikte bouwregels voor de villa's en landhuizen werden geformuleerd. De meeste landhuizen stammen uit de jaren dertig en liggen aan de Kerkeboslaan, Bremhorstlaan en Teylingerhorstlaan. De rest van de wijk bestaat vooral uit twee en meer onder-een-kap-woningen voor de middenstand.

Stedenbouwkundige aspecten

Het huis ligt op de hoek Kerkeboslaan-Teylingerhorstlaan en wordt omringd door tuin en erf. Er is een gebogen oprijlaan met twee (auto-)opritten.

Architectonische beschrijving¹

Het slechts voor een klein deel onderkelderde huis bestaat uit twee bouwlagen met kap. Hoofdvorm en schildkap zijn samengesteld. Door het risaleren van geveldelen, voorzien van dwarskappen, is een levendige hoofdmassa ontstaan, die nog verrijkt wordt met een aanbouw van een bouwlaag met schildkap (de garage) en lessenaarsdak (met keuken/bijkeuken/leveranciersingang) aan de zuidoostzijde en een als kas vormgegeven serre aan de zuidwestzijde. Daarnaast springt de gevel aan de achterzijde op de verdieping terug, waardoor een loggia is ontstaan. De dakvlakken zijn verlevendigd met hoog opgemetselde schoorstenen en meerdere kleine dakkapellen met schildkapjes. De daken zijn alle gedekt met rood gebakken leipannen en uitgevoerd met ruim overstek. Aan de noordzijde bevindt zich een gemetseld terras met bakstenen borstwering.

Het huis is opgetrokken in baksteen in kettingverband, waarbij sierranden in rollagen zijn aangebracht, en ook rechte en rondboogvormige lateien in (meerdere) rollagen zijn uitgevoerd. Er is gebruik gemaakt van rode bakstenen die een verschillend reductie- en verhittingsproces hebben ondergaan waardoor verkleuringen en vervormingen hebben plaatsgevonden. Hierdoor is een levendige gevel ontstaan, waarbij voor het trasraam donkerder stenen zijn toegepast. Lekdorpels zijn van baksteen. De rechtgesloten en rondboogvormige ramen en tuindeuren zijn (op een enkele uitzondering na) van staal en voorzien van glas-in-lood; bovenlichten, zijlichten en traplichten zijn van gekleurd en gebrandschilderd glas. De serre (kas) is van ijzer en glas.

De entreepartij bestaat uit een houten deur met spievenster en diefijzers in de vorm van een ojiefboog; ook de deuropening heeft deze boog. Aan weerszijden bevinden zich ijzeren lantaarns. De leveranciersentree is inpandig en bevat een deur met briefpanelen.

De aangebouwde garage is in zijn oorspronkelijke functie herkenbaar gebleven door de kleine ramen (het dak is ter plaatse van de ramen iets opgelicht) en dubbele garagedeuren.

Interieur

Het huis heeft zijn interne structuur en detaillering in hoge mate behouden. Er is veel gebrandschilderd glas-in-lood met voorstellingen van kerktorens, haven van Hoorn, schepen, stedenwapens, vogels etc. Er zijn eikenhouten betimmeringen en lambriseringen en een schouw in hout en marmer.

Hekwerken

Aan de twee opritten bevinden zich twee paar gemetselde hekpijlers met ijzeren draaihekken.

¹ Deze beschrijving is geen uitputtende beschrijving maar een beknopte schets van de belangrijkste aspecten ten aanzien van hoofdvorm, materialen en detaillering.

Waardstelling

Het woonhuis met hekpijlers is vanwege de cultuurhistorische -, architectuurhistorische - en ensemblewaarde van algemeen belang voor de gemeente Wassenaar

- als onderdeel van, als uitdrukking van en als herinnering aan de ontwikkelingsgeschiedenis van Wassenaar en de geschiedenis van de wijk Nieuw Wassenaar in het bijzonder;
- vanwege de plaats die dit landhuis inneemt in het oeuvre van de Wassenaaarse architect Van Lindonk als een van zijn eerste en meest gaaf bewaarde, vrijstaande landhuizen binnen Nieuw Wassenaar;
- vanwege de gaaf bewaarde hoofdvorm en eigentijdse en voor de bouwstijl typerende hoofdvorm, materiaalgebruik en detaillering in exterieur en interieur;
- vanwege de typologische zeldzaamheid van een aan een huis gebouwde en gaaf bewaarde kas behorend tot het oorspronkelijke ontwerp en voor Wassenaar daarin uniek;
- vanwege de ruimtelijk-functionele en visuele relatie tussen de complexonderdelen onderling;
- vanwege de ligging binnen een van rijkswegen beschermd dorpsgezicht, namelijk 'landgoederenzone van Wassenaar, Voorschoten en Leidschendam-Voorburg';
- vanwege de beeldbepalende ligging aan de Kerkeboslaan op de hoek met de Teylingerhorstlaan.

Bijlagen

Foto's situatie 2012; afbeelding Google Earth; kadastrale kaart.

Literatuur/bronnen

Gemeentearchief/bouwdossiers; bezoek ter plaatse 23 oktober 2012; www.bonas.nl;
www.tros.nl/overdetros/geschiedenis/geschiedenis-1/; <http://nl.wikipedia.org/wiki/REM-eiland>;
<http://www.trouw.nl/tr/nl/5009/Archief/archief/article/detail/2578872/1994/05/30/Het-kerkhof-van-de-kleine-belegger.dhtml>;

Arve, P.Y. ten, 'De Lange Kerkdam, een dijk van een dam', 2012 (in voorbereiding);
Bewonersvereniging 'De Kieviet', 'Een eeuw Park de Kieviet 1910-2010', 2010;
Bolten, J.C., 'Eenige nuttige wenken omtrent garagebouw', *Het Landhuis waarin opgenomen Onze Tuinen met Huis en Hof*, jrg 27, 6(1932), 233-235;
Bontenbal, A., 'Dubbel landhuis in het villapark "de Pauw" te Wassenaar. Architect H.W. van Lindonk', *Onze tuinen met Huis en Hof*, jrg 25, 41(1930), 861-862;
Bontenbal, A., 'Landhuis te Wassenaar', *Weekblad voor het Landhuis Onze Tuinen met Huis en Hof*, jrg 26, 39(1931), 1052-1053;
Frequin, A., *Landhuizen van Herman van Lindonk*, Leiden, 1931
(NAi boeknr 3070 depot locatiecode 226C04
Lit, R. van, et.al, 'Jong Monumentaal Wassenaar', 2003;
'Moderne bouwkunst in Wassenaar 1900-1965', 2007, uitgave Comité Open Monumentendag Wassenaar;
Scheffer, C., 'Jongere bouwkunst en stedenbouw, Wassenaar', provincie Zuid-Holland, 1993.
Scriptie 'Met het vizier op scherp', AIVD-Politie.

Disclaimer

Deze redengevende omschrijving is door een onafhankelijke adviseur in architectuurhistorie, mevr. drs. M.J.C. Laméris van TasT, projecten voor tastbaar erfgoed, opgesteld. Aan deze omschrijving kunnen geen rechten worden ontleend. Het al dan niet opvolgen van de adviezen/toepassen van de omschrijving en op welke wijze valt geheel onder verantwoordelijkheid van de opdrachtgever c.q. degene die de adviezen opvolgt/de omschrijving gebruikt. Eventuele directe of indirecte gevolgen zijn op geen enkele wijze toerekenbaar aan de adviseur en/of TasT.